

TRATAT DESPRE FIINȚĂ

Ediția a treia, revăzută și adăugită

cu o prefață de ALEXANDRA ROUX
Universitatea din Poitiers

paideia
București, 2022

CUVÂNT ÎNAINTE (5)
PREFAȚĂ (9)
CUVÂNT DESPRE AUTOR ȘI STRĂDANIA SA (17)
INTRODUCERE (19)

1. Ce este ceea-ce-este? (p. 19); 2. Ființa (și unu) – determinații conceptuale ale Divinului (p. 20); 3. Deschiderea onto-nomă (p. 22); 4. Deschiderea spre (p. 24); 5. Confirmarea afirmației (p. 25); 6. Logosul (p. 25); 7. Categoriile nucleare și categoriile complementare (p. 26); 8. Sistemul categorial re-crează realul, conferindu-i sens, finalitate, orizont (p. 28); 9. Spre o „știință universală” (p. 29); 10. Drumul și metoda (p. 30).

SECȚIUNEA ÎNTÂI: FACEREA (33)

CARTEA ÎNTÂI: FIINȚA
(ÎN DEZVĂLUIRE CATEGORIALĂ) (35)

CAPITOLUL 1: FIINȚA ȘI NEANTUL (35)

a) FIINȚA CA NEANT (p. 35); 11. Ce sunt toate cele ce sunt? (p. 35); 12. De la ființele determinate la Ființa ca principiu unic (p. 37); 13. Devin – odată cu Ființa – prezent la modul absolut (p. 39); 14. Ființa – ca întrebare – dezvăluie Neantul care-i este consubstanțial (p. 40); 15. Trăirea Neantului și sentimentul absurdului (p. 42);

b) NEANTUL FIINȚEI SAU FINITUL. FINITUL INFINIT (p. 43); 16. Neantul mărginește Ființa: finitul (p. 43); 17. Finitul subîntinde și atestă Ființa: in-finitul (p. 44); 18. Finitul este, el însuși, in-finit (p. 45);

c) CONTINUITATEA DISCONTINUĂ (p. 47); 19. Continuitatea presupune dis-continuitatea (a ceea ce continuă) (p. 47)

CAPITOLUL 2: UNUL MULTIPLU (49)

a) FIINȚA CA UNUL SAU DESPRE UNUL MULTIPLU (p. 49); 20. Ființa este Unul (p. 49); 21. Unul poate fi cu adevărat „unu” numai față de sine, ca un Altul (ce îi confirmă unicitatea) (p. 50); 22. Altul este ne-ființa lui Unul (p. 51); 23. Unul ca mulțime (perspectiva „orizontală”) (p. 52).

b) IDENTITATE ȘI DIFERENȚĂ (p. 54); 24. Identitatea presupune diferența; reciproc, diferența presupune identitatea celor deosebiți (p. 54); 25. Unul multiplu, cuantele și particulele elementare (p. 55).

c) CALITATEA CANTITATIVĂ (p. 56); 26. Calitatea afirmă (enunță) (p. 56); 27. Expunerea cantitativă (a calității) (p. 57); 28. Cântul (quatumul) (p. 58).

d) CÂMPUL ORIGINAR (p. 59); 29. Centrul ca periferie (sau periferia ca centru) (p. 59); 30. Fiecare Unu se află la infinit aproape și la infinit departe de fiecare Altul (p. 60); Notă. Modelul fizic (p. 61).

CARTEA A DOUA: ÎNFIINȚAREA (FACEREA) (74)

CAPITOLUL 1: CONTRAZICEREA CONTRADICȚIEI (74)

a) CONTRAZICEREA CONTRADICȚIEI (p. 74); 31. Nimic nu este așa cum pare a fi (p. 74); 32. Contra-zicerea contradicției (p. 75).

b) CAUZA CA EFECT (p. 77); 33. Ființa își este cauză (p. 77); 34. A fi cauză înseamnă a fi, implicit, efect (p. 79).

c) ATRACȚIA REPULSIVĂ (p. 80); 35. Atracția ca respingere orientată (p. 80); 36. Cei care se atrag sunt pe cale de a deveni ceea ce sunt (p. 81). Notă (p. 82).

CAPITOLUL 2: ÎNFIINȚAREA (FACEREA) (86)

a) MIȘCAREA CA INTRARE-ÎN-REPAUS (p. 86); 37. A contra-zice contrariul înseamnă a fi în mișcare (p. 86); 38. Repausul (p. 87); Notă (p. 89).

b) UNIFICAREA (p. 90); 39. Unul pătrunde în Altul, continuând, prin acesta, cu Sine (p. 90); 40. Numai orizontul originar va putea revela sensul unificării (p. 90); Nota 1 (p. 91); Nota 2 (p. 92).

c) ÎNFIINȚAREA (FACEREA) (p. 95); 41. A fi înseamnă a re-veni la și, la fel de mult, a intra în prezența pururi nouă (p. 95); Nota 1 (p. 96); Nota 2 (p. 97).

CAPITOLUL 3: ANEANTIZAREA NEFIINȚEI (101)

42. Resorbția Nimicului (p. 101); 43. Intensificarea vidului ca „tărâm negativ” (p. 101); 44. Înființarea presupune aneantizarea Neființei (p. 102); 45. Sensul aneantizării: apropierea unificatoare (p. 103); 46. Vidul fertil al fizicienilor și anti-lumea (p. 104).

CAPITOLUL 1: APARIȚIA (CA IDEE ȘI SUBSTRAT) (106)

a) ACTUALITATEA POTENȚIALĂ (p. 106); 47. Actualitatea presupune (și conține) potențialitatea (p. 106); 48. Potențialitatea dezvăluie Neantul subiacent Ființei (p. 108).

b) IMANENȚĂ ȘI TRANSCENDENȚĂ (p. 108); 49. Actualitatea imanentă presupune transcendența (p. 108); 50. Voi putea cunoaște transcendența doar actualizând-o (p. 109).

c) ESENȚA (IDEEA SPIRITUALĂ) ȘI SUBSTRATUL (p. 110); 51. Ființa devine esență sau idee (p. 110); 52. Substratul „material” (p. 111).

d) APARIȚIA FENOMENALĂ (p. 112); 53. Esența apare ca fenomen (p. 112); 54. Ființa este „aparentă” până în clipa apariției (p. 114).

CAPITOLUL 2: SCOPUL (115)

a) DE LA REALITATEA CONCRETĂ LA CEA ONTICĂ. ALTERNATIVELE POSIBILITĂȚII (p. 115); 55. Ființa preia lucrul și îl transfigurează, transformându-l în realitate ontică (p. 115); 56. Posibilitatea de a întredeschis orizontul noii realități ontice (p. 116); 57. Posibilitatea oferă mai multe alternative dezvăluitoare (p. 117).

b) SENSUL (p. 118); 58. Ființa se deschide spre Altul pe traiectoria unui sens, întemeindu-și Sensul-de-profunzime (p. 118); Notă (p. 118).

c) SCOPUL (p. 119) 59. Scopul e consubstanțial Ființei (p. 119); 60. Scopul dat „se dă” continuu (p. 120).

d) NECESITATE ȘI LIBERTATE (p. 121); 61. „Nevoia” de a ființa (p. 121); 62. În câmpul originar, necesitatea devenirii este simplă posibilitate (p. 122); 63. Ființa se expune, liberă, pe sine (p. 123).

CAPITOLUL 3: ALEGEREA (125)

a) ALEGEREA (p. 125); 64. Oricare Ființă (originară) se află în proximitatea tuturor Ființelor (originare) (p. 125); 65. Alegerea decide calea înființării (p. 126).

b) CÂMPUL PROBABILISTIC ȘI EVENIMENTUL ÎNTÂMPLĂTOR (p. 126); 66. Probabilitatea ca expresie a destinului individual al elementului în și prin mulțimea echivalentă (p. 126); 67. Întâmplarea ca decizie indiferentă a alegerii (p. 127); Notă (p. 130).

c) CUPLUL (p. 132); 68. Mulțimea ideală a lui Unu este doi (cuplul) (p. 132) Notă (p. 133).

CAPITOLUL 1: TĂRÂMUL (135)

a) SPAȚIUL (p. 135); 69. Unificându-se cu Altul, Unul „se în-spațiază” (p. 135); 70. Spațiul – în și prin orizontul conștiinței (p. 136); 71. Spațiul – categorie a Ființei (p. 138).

b) TIMPUL (p. 139); 72. Timpul în orizontul conștiinței de sine (p. 139); 73. Relativizarea (și suspendarea) reperului temporal comun (p. 143); 74. A fi în timp înseamnă, din perspectiva Ființei, a trece dintr-un tărâm în altul, cu scopul de a re-veni la punctul originar (p. 144); 75. Ființa înaintează în „Prae(s)ens” (p. 145); 76. Timpul ontologic se suspendă tocmai în momentul desfășurării sale (p. 147); Notă (p. 148).

c) TĂRÂMUL (p. 150); 77. În clipa unificării, Ființa își stabilește „măsura” și dimensiunea (p. 150); 78. Ființa devine tărâmul esențial prin care Prezența re-vine la sine (p. 151); Notă (p. 153).

CAPITOLUL 2: DESCHIDEREA NIVELICĂ (156)

a) DESCHIDEREA NIVELICĂ (p. 157); 79. Nivel – subnivel (p. 157); 80. Ființa ca deschidere nivelică (p. 158); 81. Continuitatea deschiderii nivelice presupune proximitatea mereu nouă a unui ținut echivalent (p. 160); 82. Ființa-în-deschidere ar putea răsturna (și suspenda) întregul sistem al cunoașterii (p. 160); Notă (p. 161).

b) DECALAJUL NIVELIC (p. 165); 83. În timp ce o parte (reprezentând întregul) a mulțimii originare se desprinde de Neant, o alta (reprezentând același întreg) persistă în abisul contradictoriu (p. 165); 84. Decalaj temporal – decalaj spațial – decalaj calitativ (p. 165).

c) REDUCȚIA PROGRESIVĂ A MULȚIMILOR ÎN UNIVERSURILE FIZICE (p. 167); 85. Facerea integral-parțială (și necesar-posibilă) a câmpului originar (p. 167); 86. Proximitatea determinată (p. 167); Notă (p. 168). 87. Cu fiecare nou eveniment al înființării, mulțimile create se limitează mai mult în cosmosurile fizice (p. 169); Notă (p. 170).

d) LEGE ȘI EXCEPȚIE (p. 172); 88. De vreme ce mulțimile create sunt finite într-un cosmos fizic, nu fiecare element își va putea alege partenerul echivalent; ca atare, alegerea devine competitivă (p. 172); 89. Necesitatea alegerii e subîntinsă de capriciul întâmplării (p. 173); 90. Legea ca *lógos* (p. 173); 91. Legile au caracter statistic: presupun excepțiile (p. 175); Notă (p. 175); 92. Semnificația statistică a probabilității (p. 177); 93. Câmpul originar își este propria lege și excepție (p. 178).

e) ȘANSA ȘI NEȘANSA (p. 179); 94. Elementul poate avea, la întâmplare, șansa alegerii sau neșansa solitudinii (p. 179); 95. Neșansa elementelor solitare (p. 179); 96. Șansa și neșansa absolută a elementului originar (p. 180); Notă (p. 181).

f) REDUCȚIA ABSOLUTĂ A MULȚIMILOR (p. 183); 97. Mulțimile create se pot reduc „până la Unu” într-un univers fizic (p. 183); 98. Esența (deocamdată) maximă reprezintă, într-un cosmos fizic, legea și, deopotrivă, excepția (p. 183); Notă (p. 184).

SECȚIUNEA A DOUA: ARHITECTONICA (187)

CARTEA ÎNTÂI: DESFIINȚAREA (DESFACEREA) (189)

CAPITOLUL 1: DESFIINȚAREA (DESFACEREA) (189)

a) DESFIINȚAREA (p. 189); 99. Lipsit de oglinda ținutului echivalent ori afectat, substratul material se definește negativ (p. 189); 100. Desființarea ca despărțire, descompunere și anihilare (p. 190); 101. Stagnarea și involuția spiritului; lezare și regenerare (p. 192); 102. Desființarea este contrarie ființării (p. 193); 103. Esența-în-detașare re-vine în eonul divin, iar substratul-în-desfacere recade în orizontul subnivelic (p. 194); 104. Raportându-se la (și definindu-se prin) ținutul originar al Ființei, sufletul este nemuritor (p. 195); Notă (p. 198).

b) ECOUL DESFIINȚĂRII (p. 203); 105. Desființarea anulează calitatea substratului și selectează elementele materiale (p. 203); 106. Desfacerea extinde mulțimile subnivelice, sporindu-le probabilitatea devenirii (p. 204); Notă (p. 204).

c) DESFIINȚAREA NIVELICĂ PROGRESIVĂ (p. 205); 107. Elementele materiale desființate și afectate iarăși se desfac din nou (p. 205); 108. Desființarea continuă, progresiv, din subnivel în subnivel, până la momentul unei devenirii probabile (p. 206); Notă (p. 207).

CAPITOLUL 2: REÎNFIINȚAREA (CA REÎNTRUPARE) (209)

a) REÎNFIINȚAREA CA RE-ÎNTRUPARE (p. 209); 109. Ființele desfăcute se re-fac: se re-întrupează (p. 209); 110. Înființarea și reînființarea expun același orizont calitativ-nivelic (p. 210); Notă (p. 210).

b) ECOUL REÎNFIINȚĂRII (p. 213) 111. Reînființarea ca reîntrupare (p. 213); Notă (p. 215).

c) CICLUL (p. 216); 112. Încăunarea ciclică a Ființei (p. 216); 113. Mișcarea ciclică păstrează același orizont calitativ-nivelic (p. 217); Notă (p. 218). 114. Ritmica devenire „spiralică” (p. 221); Notă (p. 221).

CAPITOLUL 1: MODELUL NUCLEONAR (225)

a) AUTOREGLAREA (p. 226); 115. Soarta elementului depinde de prezența (sau de absența) mulțimii proxime (p. 226); 116. A se auto-regla înseamnă a se conforma propriei legi (p. 226); 117. Potențare și reprimare (p. 228); Notă (p. 229).

b) ORDIN(E) ȘI ORDONARE (p. 233); 118. Esența spirituală – ca ordin – se dezvăluie ca ordine a înaintării spre Începutul-fără-de-început (p. 233); 119. Ordine și dezordine (p. 234); Notă (p. 236).

c) MODELUL NUCLEONAR (p. 237); 120. Configurația nucleonară (p. 237); 121. Grupul nuclear generator (p. 238); 122. Centrul nuclear, zona perinucleară, hotarul (p. 239); 123. Reciproca implicație (p. 240).

d) FORMA IDEATIVĂ ȘI SUBSTRATUL (p. 241); 124. Formă și devenire (p. 241); 125. Cuplul nucleonar (p. 241).

e) MĂSURA (p. 242); 126. Cantitatea – expresie a calității (p. 242).

f) STRUCTURA (p. 243); 127. Structura ca structurare (p. 243); Notă (p. 244).

CAPITOLUL 2: SCHIMBUL (247)

a) SCHIMBUL (p. 247); 128. Schimbul reglează măsura (p. 247); 129. Înlocuirea – expresie a indiferenței alegeri (p. 248); 130. „Schimbul” spiritual etern (p. 249); 131. Implicație și participare (p. 250).

b) TIP ONTOLOGIC, VARIANT, IZOTOP (p. 252); 132. Dependență și autonomie (p. 252); Notă (p. 252); 133. Universalul ca individual: particularul (p. 253); 134. Nucleul (universal) impune tipul; acesta are o serie de varianți (p. 255); 135. Izotopia varianților (p. 256); Notă (p. 258).

c) DESFACEREA NUCLEONARĂ (p. 263); 136. Mulțimile cosmice nu pot oferi, la infinit, la momentul oportun, elementul înlocuitor (p. 263); 137. Descreșterea progresivă a măsurii nucleonare materiale sfârșește cu spargerea întregii arhitecturi nucleonare (p. 264); 138. Nucleonul „supraviețuiește” un timp determinat (p. 265); 139. Desfacerea nucleonară crește substanțial probabilitatea subniveică (p. 266); Notă (p. 267).

CAPITOLUL 3: ÎNTREPĂTRUNDEREA (269)

a) CUPLAREA (p. 269); 140. Atracția preferențială (p. 269); 141. Fuziunea nucleelor și alipirea zonelor perinucleare (p. 270); 142. Ritmurile consonante se atrag; cele disonante se resping (p. 271); 143. Atracția

partenerului complementar (p. 272); 144. Compunerea ritmurilor (p. 273); 145. Cuplarea zonelor perinucleare și rectificarea redundanței inițiale (p. 273).

b) DIFERENȚIEREA (p. 274); 146. Modelarea reciprocă (p. 274); 147. Inducția (p. 275); 148. Diferențierea „verticală” și „orizontală” (p. 275); 149. Fiecare partener e dominat de noua unitate, fiecare își domină partenerul și e dominat de acesta (p. 276); 150. Mai mulți nucleoni se alipesc, alcătuind Făptura (p. 277); Notă (p. 277).

CARTEA A TREIA: FĂPTURA (285)

CAPITOLUL 1: SISTEMUL (285)

a) PARTE ȘI ÎNTREG (SISTEMUL) (p. 286); 151. Făptura ca întreg sistemic (p. 286); 152. A fi pe cale (p. 289); Notă (p. 290); 153. Seria logică și ordonată a evenimentelor interdependente (p. 290).

b) ORGANIZAREA (p. 291); 154. Ființa – operă și „organ” al propriei faceri (p. 291); 155. A funcționa „în funcție de” (p. 293).

c) CENTRALIZAREA (p. 294); 156. Centralizarea progresivă (p. 294); 157. Subordonarea reciprocă a centrului și a periferiei (p. 295); Notă (p. 296).

d) INTEGRAREA (p. 298); 158. Integrarea prin schimbul reciproc (p. 298); 159. Ordinea interioară ordonează ordinea exterioară, și reciproc (p. 298); 160. Anexarea (p. 299).

CAPITOLUL 2: INFORMAȚIE ȘI PERTURBAȚIE (302)

a) IN-FORMAȚIA (p. 302); 161. A in-forma înseamnă a se introduce în forma altei Făpturi: a comunica (p. 302); 162. Reciproca modelare: emițătorul receptor (p. 303); 163. Transmiterea calitativ-nivelică a informației (p. 304); 164. Cod și mesaj (p. 304).

b) PERTURBAȚIA (p. 306); 165. Informația ca de-formație perturbantă; pragul critic (p. 306); 166. Modalități perturbante (p. 307); 1) Perturbația prin acumularea erorilor (p. 307); 2) Perturbația prin agresiune (p. 308); 166. Extinderea perturbației (p. 310).

CAPITOLUL 3: SPECIALIZAREA (312)

a) SPECIALIZAREA (p. 313); 168. Diferențierea în vederea eficienței integrării (p. 313); Notă (p. 314); 169. Actualizarea infinitei posibilități originare (p. 315); Notă (p. 316); 170. Activarea selectivă și re-diferențierea (p. 316); Notă (p. 317); 171. De-diferențierea (p. 319); 172. Diferențierea specializează (p. 320); 173. Re-specializarea: păstrarea sau schimbarea temelor (p. 321); 174. Momentul și locul integrării configurează tema (p. 322); 175. Deschiderea

nivelică multiplică teme de specializare (p. 322); 176. Metamorfoza calitativ-nivelică a temelor și reciproca lor integrare (p. 323); 177. Reapariția logică a unor teme (p. 324); 178. Schimbarea unei oglindește schimbarea structurală (și reciproc) (p. 324); 179. „Defalcarea” temelor originare multifuncționale și cuplarea lor (p. 325); 180. Specializarea facilitează deschiderea nivelică, dar o poate și bloca (p. 326); 181. Importanța momentului critic, a locului critic și a planului de organizare (p. 328).

b) FUNCȚIILE SPECIAIZATE (329)

I. FUNCȚIILE AUTO-CONSERVĂRII (330)

α) FUNCȚIILE SCHIMBULUI (p. 330); 182. Hotarul (protector, reglator și receptor) (p. 330); 183. Captarea (p. 332); 184. Transportul și circulația (p. 335); 185. Pre-lucrarea și transformarea (p. 337); 186. Eliminarea (p. 340); 187. Depozitarea (stocarea) (p. 342).

β) RE-PRODUCEREA (p. 344); 188. Creșterea cantitativă (p. 344); 189. Creștere și dezvoltare (p. 345); 190. Fiecare parte (ordonată) își ordonează în jur elemente subnivelice (p. 346); 191. Dublarea subnivelică se extinde nivelic (p. 347); 192. Re-producerea spirituală (în eonul divin) (p. 348); Notă (p. 349); 193. Diferențierea „vitezelor” și frecvențelor sectorale ale specializărilor și dublărilor culminează cu ne-specializarea sectorală – unica soluție a specializării și dublării concomitente (p. 350); Notă (p. 351); 194. Specializarea reproducerii (înmugurirea și germinația) (p. 352); 195. Reproducerea fertilizează câmpul subnivelic, accelerând deschiderea nivelică (p. 353); 196. Reproducerea se desfășoară în timp, generând mulțimea generațiilor (p. 354).

γ) SELECȚIA (p. 356); 197. Fiecare individ supraviețuiește în funcție de mulțimea împrejmuitoare (p. 356); 198. Ontogeneza repetă filogeneza (p. 359); 199. Dualitatea Masculin-Feminin (p. 360); 200. Reproducerea amplifică spectrul varianței (p. 360); 201. Selecția germinativă presupune selecția Făpturii-în-curs-de-constituire și reciproc (p. 361); Notă (p. 363).

II. FUNCȚIILE DESCHIDERII NIVELICE (368)

α) INTER-RELAȚIA UNIFICATOARE (p. 368); 202. Funcția integrării, unificării și deschiderii nivelice (p. 368); 203. Interiorizarea mediului extern (omogenizarea) (p. 369).

β) AUTOGUVERNAREA (p. 370); 204. Funcția „nervoasă” (p. 370); 205. Acțiune și re-acțiune (p. 371); 206. Autogovernarea ca deschidere nivelică (p. 373); Notă (p. 375).

CAPITOLUL 1: LUME ȘI NELUME (377)

a) FACEREA INTEGRAL-PARȚIALĂ (p. 378); 207. Introspecția de Sine ca dezvăluire (p. 378); 208. Ființa se deschide spre începutu-i-fără-de-început și se în-temeiază: „începe” (p. 379); 209. Ființa se creează și rămâne, simultan, în abisul contradicției (p. 380); 210. Facerea integral-parțială (p. 381).

b) EONUL DIVIN ȘI MULȚIMEA LUMILOR (p. 382); 211. Înființare și neantizare (p. 382); 212. Lume și Nelume (p. 383); 213. Scara gradual-nivelică (p. 385); 214. Universalitatea spațio-temporală a esenței spirituale (p. 385).

CAPITOLUL 2: FACEREA LUMILOR (387)

a) „POZIȚIONAREA” (p. 388); 215. Continua devenire ca succesiune serială (p. 388); 216. Oricât (câtul necesar-aleatoriu) (p. 389); 217. Oriunde (locul necesar-aleatoriu) (p. 390); 218. Poziție și poziționare (p. 390); 219. Oricând (momentul necesar-aleatoriu) (p. 392); 220. Succesiunea „orizontală” și „verticală” (p. 394).

b) INTERCONNECTAREA (p. 395); 221. Autopotențarea câmpului probabilistic (p. 395); 222. Pragul cantitativ și poziția oportună (p. 396); 223. Serii fertile, serii sterile (p. 398); 224. *Logos*-ul divin (p. 398); 225. „Axul” fundamental (p. 399); 226. Interconectarea căilor cosmice (p. 400); 227. Ființa cosmico-divină (p. 401); 228. Comunicarea universală (p. 402); 229. Cuprinderea de Sine (p. 403); Notă. Ontologie și cosmologie (p. 405).

FIINȚA (CA DEZVĂLUIRE CATEGORIALĂ)

CAPITOLUL 1

FIINȚA ȘI NEANTUL

În clipa în care gândesc Ființa – principiu originar și temei a tot ceea ce este – pătrund în noua sa dimensiune ce transfigurează și redefiniește ființa oricărui existent, inclusiv propria mea ființă; devin, prin gândul Ființei, parte din întregu-i-fără-de-parte. În același timp însă mă voi și întreba: „ce este Ființa?” și, prin chiar punerea acestei întrebări voi întrezări Neantul în adâncul Ființei, înțelegând că Prezența absolută ascunde Absența absolută: Ființa e tot una cu Neantul, în aceeași măsură în care se deosebește de acesta. Dar a nu (mai) fi – ceea ce este – înseamnă a se limita; cu alte cuvinte, Neantul dezvăluie limita Ființei care astfel, se mărginește, deși se află, în aceeași măsură, dincolo de margini, continuând cu sine, in-finită.

a) FIINȚA CA NEANT

11. Ce sunt toate cele ce sunt?

Stăruie încă prejudecata conform căreia filosofia ar fi o știință eminentamente abstractă, retrasă într-un ținut auster al generalității, ruptă de această viață în care sunt somat – ca toți ceilalți – să acționez, ceas de ceas, clipă de clipă, gândind, desigur, în tot acest timp. Despre ce gândesc? Despre tot ceea ce mă înconjoară: despre lucruri, ființe și întâmplări, despre mine însumi. Căci sunt și eu unul dintre agregatele extrem de complicatei mașinării a existenței, prins odată cu semenii mei în seria cauzală a unor evenimente ce survin, parcă, implacabil, lăsându-mă purtat de o seamă de imperative cărora mă conformez orbește, zi după zi, an după an – o întreagă viață –, fără a mă putea smulge din caierul acestui fus ce toarce firul nevăzut al destinului cu, aparent,

LIBRIS | We know books

suverană indiferență. La un moment dat însă, din străfundul ființei mele răzbate, abia deslușit, murmurul unor tulburătoare întrebări: *Cine sunt? La ce bun? Ce rost au toate? Ce sunt toate cele ce mă înconjoară? Ce este ceea-ce-este?*

„Cine sunt?”... „Ce sunt toate acestea?”... „Ce este ceea-ce-este?” Din clipa în care îmi pun aceste întrebări, mă și smulg din lanțurile nevăzute ale infernalei mașinării și, încercând să răspund, constat în primul rând că întrebările mele nu se referă doar la mine însumi – *acest* subiect al *acestei* lumi –, nici la ceva anume, ci la întregul existenței: *la ființa mea unificată cu ființa fiecărui existent*. Căci nu mă mai diferențiez, în clipa în care întreb, de o exterioritate polimorfă, ci devin o singură și fundamentală entitate: dincolo de mine și de lumea aceasta, dar în adâncul meu și al lumii acesteia se ascunde acel *Ceva* – despre care mă întreb și despre care pot spune deocamdată doar atât: *este*.

Totul – tot ceea ce mă înconjoară, inclusiv ființa mea gânditoare – dobândește, din această clipă, un sens simplu și grandios: acela de *a fi o unică prezentă*. Atenția rațiunii mele nu va mai fi îndreptată spre mine ori spre cutare lucru, ci spre atotconținătoarea *ființă* a celor ce sunt, ființă care nu e defel convențională, nici nu constituie o abstracție vidă, ci, ab(s)-trasă din concretul acestei lumi, dar nu mai puțin concretă decât cea mai evidentă și palpabilă făptură, surprinde o realitate de o nouă și superioară esență, ireductibilă la ceea ce numeam „realitate” până acum (realitate lăsată la o parte doar pentru a fi preluată și transfigurată de prezența spirituală pură)¹⁰.

¹⁰ Primul dintre filosofii greci care s-a referit la ființă a fost Xenofan. Gândirea sa pare subîntinsă de întrebarea: *ce este Zeul?* Pentru că Zeul *este* mai înainte de orice. Iar dacă ceva *este* – εἶ τι ἔστι – (și anume Zeul – θεός – care *este*) atunci – spunea Xenofan – e cu neputință să se fi născut (ἀδύνατον...γενέσθαι), de vreme ce trebuie să se fi născut fie din ceva asemănător (ὁμοίου), fie din ceva ne-asemănător (ἀνομοίου), fapt imposibil atunci când, asemănător fiind, nu s-ar vedea pentru ce s-ar mai naște ceva asemenea; ne-asemănător fiind, nu s-ar vedea cum s-ar putea naște, de vreme ce prin naștere ar rezulta ceva deosebit de cel din care s-a născut, ceea ce ar echivala cu a spune că *ființa* (τὸ ὄν) s-ar naște din *neființă* (οὐκ ὄντος) – (Pseudo-Aristotel, *De Melisso Xenophane Gorgia* c. 3-4 Ed. Bekker, p. 977 a c. 3, 1). Discipolul său, Parmenide, a reluat cercetarea, alegând „calea mult lăudată” care conduce dincolo de orice așezare omenească, acolo unde Zeița (θεῖα) Dreptății și Adevărului l-a primit cu drag, îndemnându-l să cunoască inima fără de tremur a frumos-împrejmuitorului-Adevăr – Ἄλθηεις εὐκυκλέος – (Simplicius, *De caelo*, 557, 20, versul 29). Adevărul acesta e de alt ordin decât adevărul comun al fiecărei zile. Gândurile nu se mai împart, nu se fixează de lucruri și fenomene bine determinate, alunecând pe o cale în virtutea căreia toate (πάντων) sunt în continuă schimbare – παλιντροπός – (*op. cit.*, 117, 2), ci se referă

S-ar putea obiecta că observațiile de mai sus nu sunt neobișnuite, de vreme ce ființa ca atare a fost sesizată și numită de câteva milenii (limbajul curent o mărturisește cu prisosință). Radicalul indoeuropean al verbului *a fi* – *es* – este extrem de activ în limbile moderne europene; *esti* din sanscrită se regăsește în forma elină ἔστιν, în latinescul *est*, în verbul german *ist*, în varianta franceză *est*, în română *este*¹¹. Faptul că verbul *a fi* este fundamental, participând, așa cum bine știe, la mulțimea unor construcții verbale nuanțate și extrem de flexibile¹² mărturisește sentimentul acut al prezenței ce subîntinde orice trăire. Cu sublinierea că prezența pe care o intuiesc și la care mă refer de regulă – ca toți ceilalți semeni ai mei – este, de fapt, prezența mea ori prezența altor obiecte sau ființe concrete, finite și determinate.

De ce reamintesc aceste lucruri binecunoscute? Pentru a distinge net fundamental de *a fi*.

Numesc acest act întemeietor *deschidere ontonomă*¹³. Căci atunci când meditez asupra Ființei mă situez efectiv în miezul prezenței pure ce atrage după

la adevărul ultim, conform căruia doar ființa este (ἔστι γὰρ εἶναι), iar ne-ființa (sau neantul) nu e (μηδὲν δ' οὐκ ἔστιν – 117, 2, versurile 1-2). Iar dacă ființa este (ἔστιν) – și trebuie, spunea Parmenide, să acceptăm ultima alternativă –, vom întâlni o mulțime de semne ce spun că ființa e nenăscută (ἀγένητον), nepieritoare (ἀνώλεθρόν), întregă (οὐλομελής), și fără de sfârșit. Nici nu era, nici nu va fi, de vreme ce este acum (νῦν ἔστιν) împreună (și) deplină – ὁμοῦ πᾶν – (Simplicius, *Physica*, 179, 31, fr. 8, versurile 3-5). Parmenide pune accentul pe acest *este* plener care prinde contur în orizontul divin, preluând în deschiderea sa toate câte sunt.

¹¹ Un al doilea radical indoeuropean originar e *bhū*, *bheu* – de unde și rădăcinile grecești φῦ – φα (care le-au dat, în limba elină pe φύω sau φαίνεσθαι, în limba latină pe *fui* – de unde și imperfectul românesc *fui*) – se referă la aceeași prezență, cu nuanțele temporale inerente. Al treilea radical *wes* – în sanscrită *vasami* – a fost păstrat doar de limba germană: *wesen* – *gewesen*. Heidegger discută ceva mai pe larg aceste etimologii în *Introducere în metafizică*, II, B, 22 (Humanitas, 1999, trad. Gabriel Liiceanu și Thomas Kleininger, pp. 99-103).

¹² A fi poate funcționa ca *verb predicativ*, având o mulțime de semnificații: „a exista, a avea ființă...; a se afla, a se găsi într-un anumit loc, la o anume persoană; a-și avea originea, a se trage, a proveni ori a trăi, a viețui, a o duce; (despre lucruri, situații, acțiuni etc.) a dura, a dăinui, a ține (...); a se îndeplini, a se întâmpla, a se petrece, a avea loc (...); a avea prețul...; a valora (...); (în superstiții, ghicitori etc.) a însemna, a prevedea, a fi semn că ... (DEX, pp. 331-332), ca verb *cu funcție copulativă* ori ca verb *auxiliar*, avându-și originea etimologică în verbul latin *sum*, *esse*, *fui*.

¹³ Prin care se înscăunează tărâmul – și legea – Ființei (de la *to on* și *nomos*). Nu la altceva se referea acea *Lichtung* (deschiderea luminătoare) care se petrece în locul privilegiat (*Ortschaft*) despre care vorbea Heidegger.

sine fundamentala răsturnare a perspectivei, în suprema sinteză ce înseamnă tocmai *a fi*.¹⁴ Ființa pe care o gândesc nu se reduce la suma ființelor cosmice – prezente și posibile – ci, mult mai adânc și original, ea desemnează subterana unitate a tot ceea ce este.

Curent, se vorbește despre *ființe*, nu despre *Ființă*; cu toate acestea gândirea comună poate atinge uneori orizontul filosofic al termenului, vorbind despre ființă în general, fără a sesiza schimbarea fundamentală de planuri și de perspective. Metafizica are neșansa ca, de cele mai multe ori, să fie evaluată din perspectiva cunoașterii curente, incapabile de a surprinde și gândi absolutul noii condiții. Numai trăirea autentică a *deschiderii ontomome*, deci numai gândirea efectivă a Ființei (majuscula atrage, atenția – o spun iar – asupra schimbării fundamentale de planuri și de perspective), mă poate familiariza cu tema centrală a filosofiei. Între Ființă și ființe (mai exact, între Ființă și ființele cutărilor obiecte sau fenomene) deosebirea e fundamentală. Ființa *conține* toate ființele – numite *ființe* prin intuiția incontestabilă a principiului unic –, dar ea este prezența pură, afirmată explicit, *ca Ființă*¹⁵.

¹⁴ Reamintesc gândul lui Parmenide: τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι: căci totuna este a gândi și a fi (Clemens, *Stromata*, VI, 23 II 440, 12 St. și Plotin, *Enneada* V 1,8); totuna este așadar a gândi (deci a cunoaște prin spirit, ca spirit – νοῦς) și a fi (εἶναι). A gândi Ființa este tot una cu a fi – prin Ființa gândită. Prin gândul – sau ideea – Ființei s-a deschis o lume nouă și înnoitoare: *lumea ideii* – i-a spus Platon. Această lume se află într-un *loc privilegiat, supraceresc* (ὑπερουράνιος τόπος – *Phaidros*, 247c) sau *spiritual* (inteligibil) – νοητός (*Republica*, 508 c) –, tărâm al Nevăzutului (εἰς Ἄιδου – *Phaidon*, 80 d). Pentru a se transpune în noua dimensiune, omul se întoarce cu sufletul întreg spre punctul de la care va putea contempla liber ființa (și binele), tot așa după cum, în mitul binecunoscut, ochii legați de trupul imobilizat în peșteră vor putea răzbate spre soarele copleșitor de dincolo, în strălucirea vastă (*Republica*, 518 c-d). Dacă adevărul (sau „realitatea”) erau date, în obscura văgăună, de umbrele aruncate pe ziduri, aparența înlocuind esența, abia dincolo, în spațiul iluminat și pur îmi voi putea da seama de adevărul însuși. Noua lume în care pătrund nu poate fi descrisă prin cuvânt. Niciun poet din această lume nu a apucat să cânte ținutul supraceresc și nici nu îl va putea cânta vreodată așa cum se cuvine, atunci când Ființa se instituie ca fiind cel mai pur și mai intens adevăr, fără formă sau culoare (ἄχρωματός τε καὶ ἀσχημάτιστος – *Phaidros*, 247d). „Trăiesc” veșnicia prin veșnicia principiului de care „sunt trăit” la fel de mult. Când cobor – căci voi coborî, neîndoielnic, din noua lume, obligat de spiritul finit și de trupescul din alcătuirea ființei mele – voi fi nepregătit să înfrunt realul tern și aparent, dar de un lucru voi fi sigur: că adevărul contemplat e cel mai pur și mai adânc: esența: binele suprem: ființa-întru-totul-desăvârșită (τὸ παντελὸς ὄν – *Sofistul*, 249 a).

¹⁵ Discuția de mai sus amintește, evident, de faimoasa „diferență ontologică” heideggeriană *Sein-Seiendes*. În aceeași ordine de idei, Constantin Noica a căutat adevărul Ființei nu dincolo de lucruri, în așa-numitul *gen sublim* în care ar fi „căzut” ontologia, dovedind „cruzime față de real și lume” (*Tratat de ontologie* în vol., *Devenirea întru ființă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981), ci în

Sesizarea și gândirea Ființei – ca Ființă, după cum subliniase Aristotel – coincide cu *regăsirea* și, în același timp, cu *instituirea* ei în centrul sistemic al cunoașterii mele, umane. Obiectele ce îmi desfată privirea – acest arbore împovărat de rod, fereastra larg deschisă, petecul de cer ivit printre ramurile crude încă – nu mai sunt percepute ca obiecte din clipa în care gândesc Ființa; gândul – și, prin gând, propria mea ființă spirituală – reține doar *afirmația* simplă, fundamentală: *este*. Constat deci Ființa care se mărturisește prin fiecare obiect de afară, dar, în clipa în care o constat, o și institui ca Ființă: găsesc (re-găsesc) liantul secret ce numește unitatea fundamentală a tot ceea ce *este* și alunec în prezentul ivit deodată, de pretutindeni, ca o profundă certitudine, alipindu-mă de axul său subteran împreună cu toate obiectele și făpturile acestei lumi. Prezența fiecărui existent se dizolvă în același *Ce* atotconținător prin care eu însumi, spirit gânditor, devin, dintr-o dată, prezent și actual, dobândind consistență și ființă împreună cu tot ceea ce *este* și *ființează*, prin gândul Ființei¹⁶.

lucruri. Numai că, aplecându-ne asupra lucrului și căutând ființa în orizontul „lucrului ca lucru” vom afla doar un *vid de ființă* (1). Totuși, faptul că „ființa ca atare este o absență din lucruri” (2), mărturisește implicit că ea „nu este o absență oarecare, ci una din ele” (2), făcând „din lucru un loc posibil al ei” (2). Ceea ce înseamnă că ființa „nu este, fără ultimul dintre lucrurile ce sunt” (2). Lucrurile *se deschid către ființă* „ca înspre rostul lor” (6). Dar „deschiderea către ființă nu poate avea loc fără închidere” (7), iar dacă „închidere ar fi intrarea într-un orizont” (7) și dacă „nu relația dintre închidere și deschidere este acum în joc, ci unitatea lor”, atunci „tocmai închiderea este cea care se deschide, ca închidere și rămânând închidere” (7): generalul preia individualul și îl transfigurează, cu toate determinațiile ce vor apărea. Astfel ia naștere *elementul*. „Când lucrurile pier, ele se întorc la ceea ce erau, la realitatea în care au fost, respectiv în sânul căreia au creat. Ele se întorc la elementul lor” (31). Abia acum ne aflăm în largul orizontului ontonom, desprinși de lucrurile ce au fost preluate și transfigurate în *mediul intern* al principiului. Căci „elementul reprezintă ce este mai adânc în lucru decât lucrul însuși”. (31 – *Excurs despre element*): ființa ca temei sau principiu; ființa ce se distribuie fără să se împartă.

¹⁶ Ființa este, cu alte cuvinte, acest *ceva subiacent și unificator*, „ființialitatea” („estimea”) – οὐσία – termen intraductibil în realitate, echivalat, de regulă, prin latinescul *substans*. *Ousia* (termen derivat de la participiul lui εἶναι) este ființa – *ceea-ce-persistă-și-susține*. S-ar putea traduce, simplu, prin ființă (cuvântul *substanță* înstrăinând-o de sensul etimologic originar, iar *ființialitatea* forțând prea brutal limbajul; nici germanicul *Seiendheit* – propus de Heidegger – nu răsfrânge cu exactitate sensul originar al noțiunii). Mai corect, poate, ar fi să se păstreze cuvântul ca atare, alăturându-l termenilor intraductibili, preluați în forma lor originară (*logos, apeiron, Dasein* etc.).

LIBRIS | We know books

Chiar dacă m-aș retrage din absolutul acestui orizont, chiar dacă m-aș îndoii de tot ceea ce este (precum, odinioară, Descartes), *absența mea sau îndoiala însăși vor mărturisi, o dată mai mult și mai adânc, prezența de necontestat a Ființei pure* pe care trecerea mea o consfințește, iar îndoiala o atestă. Nu este vorba despre nicio iluzie; imaginația nu mi-a tulburat rațiunea. Prezența pură pune în lumină tot ceea ce *este*, ca *tot* ce conține orice existent. Ființa pe care o enunț nu e o vidă abstracțiune, ci sinteza concretă a ființelor determinate, printre care mă număr. Arborele de afară, cerul strălucind printre ramurile crude dispar deodată din fața privirilor furate de interioritatea vie, deplină, gândită, prezentă și în arbori și în cer și în ziduri și în făpturi, miez esențial ivit din învelișul polimorf al celor ce sunt.

Privesc crengile, dar nu le văd; văd Ființa din adâncul și din afara lor. Privesc cerul, dar nu-i mai urmăresc frăgezimea argintie, strecurată, ca un abur, printre frunze; simt doar Ființa din abisu-i populat de galaxii, Ființa în văzduhul fără de sfârșit al căreia m-am înrădăcinat, *fiind* o dată cu ea, prin ea. Acest adevăr se impune cu putere, bulversând întregul sistem al cunoștințelor pe care îl va fundamenta altcum. Răsturnarea nu se referă, desigur, la organizarea câmpului perceptiv ori la raporturile complexe dintre lucruri și făpturi, ci la semnificația de profunzime a întregului ansamblu al lumii care va oglindi – și se va oglindi prin – Ființa omniprezentă.

Revelația acestui moment surprinde un nou tărâm și un orizont ireductibil la câmpul conștiinței comune. Evenimentul a fost pregătit de „presentimentul” totalității, de intuiția liantului subiacent ce leagă între ele obiectele lumii, inclusiv ființa mea cugetătoare. Sunt o picătură din oceanul imens care mă poartă dintotdeauna, în intimă comunicare cu preaplinul acestui abis în care am intrat, de care am fost învăluit și transfigurat. Fac de acum parte din întregul-ei-fără-de margini pe care o aduce cu sine noul orizont.

14. *Ființa – ca întrebare – dezvăluie Neantul care-i este consubstanțial*

Dar certitudinea absolută despre care vorbeam nu durează prea mult. Pentru că abia enunțată, Ființa se și întreabă – prin gândul meu – despre sine. Afirmăția fundamentală – *este* – se transformă, instantaneu, într-o gravă și fundamentală interogație: *ce este*, de fapt, Ființa pe care o gândesc și despre care vorbesc (τί τὸ ὄν;)? Pusă de Aristotel, ea amintește de străvechea întrebare ce i-a fost adresată odinioară lui Thales: *ce este Zeul* (τί τὸ θεῖον)?

Așadar, de ce mă întreb – și cum de mă pot întreba – despre Ființă? Ce *este*, în fond, Ființa? Tulburătoare problemă. Observ că odată cu punerea acestei întrebări – prin chiar punerea ei –, abia cucerita certitudine a prezenței absolute și originare se clatină din temelie. Ființa pe care o celebrasem în urmă cu câteva

clipe se întoarce – prin gândul meu – asupra-și. De vreme ce se întreabă despre sine, îmi lasă sentimentul că ar putea la fel de bine *să nu fie* ceea ce părea să fie, mai mult, mă încredințază că *este* (la modul absolut) spre deosebire de ceea-ce-*nu este* (în chip absolut). Căci din clipa în care întreb *ce este Ființa?* privirile gândului se îndreaptă dincolo de ceea-ce-este, iar afirmația de la care am plecat devine, nu doar o întrebare, ci, în același timp, o *căutare*: o căutare a Ființei, pornind din ținutu-i absolut – din genunea căruia se întrezărește golul absolut: Neantul. De altfel, simplul enunț al Ființei – *este* – deconspiră, în mod firesc și logic, *absența* celei afirmate atât de categoric: *vidul* față de care Ființa se afirmă ca atare. Căci, în mod evident, Ființa *este* și poate fi numai față de (și prin) *ceea-ce-nu-este*, numai față de (și prin) *Neantul* subiacent pe care îl presupune¹⁷.

Dacă în momentul deschiderii ontotome m-am desprins de formele ideative gândite până atunci (prin care desemnam lucruri, viețuitoare, acte, stări) și m-am transpus, împreună cu lucrurile lumii, cu lumea însăși, în afirmația fundamentală – *este* –, în clipa în care mă întreb despre Ființă surprind – prin

¹⁷ În dialogul *Sofistul*, Platon discută despre adevărul imaginii – *eidolon* (chipul zugrăvit de artist), *eikon* (imaginea reflectată) și *fantasia* („simulacru”). Ce altceva ar putea exprima imaginea dacă nu neființa a ceea ce este cu adevărat? „Ceea ce seamănă” este o neființă-ce-nu-e (οὐκ ὄντως οὐκ ὄν ἄρα... τὸ εἰκότως – 240 b); aceasta înseamnă că neființa „se împletește cu ființa” (πεπλέχθαι συμπλοκῆν τὸ μὴ ὄν τῷ ὄντι – 240 c). Va trebui să admit atunci că „neființa ființează într-un fel” (τὸ μὴ ὄν... εἶναι πῶς). Peste două milenii, Hegel va aprofunda, în fastuosul său sistem, discursul categorial propus de gânditorii greci. Principiul unic (Spiritul) se smulge din exterioritatea în care s-a pus (oarecum arbitrar) și devine *gând pur* (sau știință pură de sine), spre a se întemeia ca ființă. Ființa pură este egală numai cu sine (*nur sich selbst gleich*) și nu conține nici o diferență în cuprinsu-i (*hat keine Verschiedenheit innerhalb seiner*).

Nu i-aș putea atribui vreo determinație și nici nu a, putea distinge vreun conținut prin care s-ar deosebi de altceva. Deci ființa pură e nedeterminatul pur și vidul pur (*Es ist die reine Unbestimmtheit und Leere*) – (*Știința logicii*, III, 78). Dacă examinez neantul (*Nichts*), *purul neant* (*das reine Nichts*), voi observa că îl pot defini în termeni similari: ca simplă egalitate cu sine (*einfache Gleichheit mit sich*) ori ca lipsă de diferență în el însuși. Ceea ce înseamnă că neantul presupune aceleași determinații (mai curând, lipsă de determinații) ca ființa pură, cu alte cuvinte că ființa (pură) este una cu neantul, în același timp în care cele două categorii identice *nu sunt unul și același lucru* (*nicht dasselbe... sind*), ci sunt *absolut diferite* (*absolut unterschieden*). Din acest motiv, spunea Hegel, *fiecare dispăre în contrariul său*; de aici, devenirea.

Heidegger va sublinia, la rândul său: „Ființa neagă – ca Ființă (*Das Sein nichtet – als das Sein*)– (*Scrisoare despre umanism*), Verlag A, Francke, Berne. Iar „Ceea-ce-neagă (*das Nichtende*) în Ființă este ceea ce eu numesc Nimicul (*das Nichts*). Tocmai pentru faptul că gândește Ființa, gândirea gândește Nimicul (*Darum, weil es das Sein denkt, denkt das Denken das Nichts*)” – *ibidem*.

σ

chiar punerea acestei întrebări – Neantul ce „transpare” din adâncu-i. Căci, așa cum spuneam, Ființa *este* și poate *fi* numai față de, spre deosebire de și prin *Ne-ființa* pe care o mărturisește implicit.

15. Trăirea Neantului și sentimentul absurdului

Uneori rațiunea se ancorează de acest ultim moment și, izolând Neantul de Ființa complementară, celebrează Nimicul pur. Tot ceea ce este pare că dispare în golul fără de sfârșit, anulând semnificația subiacentă a oricărui gând sau gest. Căci Neantul nu este (ca și Ființa, de altfel) o simplă „abstracțiune”, ci încoronează efortul contemplației, devenind principiu suveran – simbol al extincției depline. Din perspectiva unilaterală a Neființei, lumea întreagă pare lipsită de suport, iar ființa gânditoare nu mai poate afla – oricât de mult ar încerca – un reper stabil în universul disolutiv.

De fapt, sentimentul și trăirea Nimicului devin copleșitoare numai în clipa desprinderii de orizontul conștiinței comune și a deschiderii spre dimensiunea originară. Gândul sesizează limita și insuficiența realității, așa cum este ea trăită în mod curent – eul diferențiindu-se de o lume exterioară – și se retrace, nemulțumit, într-un adânc deocamdată vid. Lumea *nu este* ceea ce pare a fi, nici propria mea ființă gânditoare nu se mai reduce la eul mărginit. Ceva mai profund mă învăluie și, în speranța acestui *Ceva* mă disociezi de o realitate în care nu mai cred. Dar nu zăresc, în prima clipă a trecerii, nimic. Și, în mod inevitabil, mă prăbușesc în omniprezentul Nimic care mă videază de conținut. Totul pare ireal: lumea de care m-am desprins și care a rămas departe, propriul meu eu, în oglinda căruia nu mă mai pot recunoaște și, la fel de mult, tărâmul vid în care am fost proiectat, lipsit de orice consistență.

Stranie situație: străin de mine însumi, străin de universul comun în care credeam, străin de presimțita condiție în speranța căreia m-am desprins de trăirea curentă a realității, înaintez în vid. Totul pare zadarnic, inutil: o imensă, apăsătoare, *deșertăciune*. Lipsită de sens, lumea își suspendă conținutul, odată cu propria mea entitate ce nu se mai poate ancora de nimic; sau, căreia nu i-a mai rămas altceva decât Nimicul: omniprezentul, atotcoșinătorul Nimic.

Sesizez în același timp *absurdul* condiției atinse: lumea este, eu sunt, dar, în ciuda acestui fapt, totul pare vid, găunos, lipsit de sens, „absurd”. Și când calific astfel starea aceasta mă și îndepărtez pe nesimțite de ea, respingând-o. *Este absurd* ca realitatea prezentă să fie vidă; *este absurd*, altfel spus, ca tot ceea-ce-este „să nu mai fie”. Și simt cum noaptea deplină a Neantului se destramă, sfâșiată de lumina Ființei ce izbucnește impetuos din miezul trecătoarei nopți.

În fond, Nimicul, în vastitatea vidă a căruia m-am pomenit deodată, ascunde – și mărturisește – tocmai Ființa¹⁸. El este *absența inevitabilei Prezențe*. Dacă, părăsind orizontul conștiinței comune, absorbit cum eram de condiția originară, m-am deschis spre acest Altceva – lipsit de consistență și realitate, *vid* și, ca atare, irelevant –, tocmai Vidul m-a învăluit ca totalitate. Plictisul (*die Langeweile*) despre care vorbea Heidegger sau dezgustul, greața (*la nausée*) lui Sartre sunt resimțite, de fapt, în orizontul conștiinței comune, unde curgerea stereotipă a timpului devine, de la o vreme, insuportabilă. În acest orizont comun apare apoi teama (*die Angst*), spaima de Neființa trăită intens.

Traversarea fragilei punți spre condiția originară mă smulge însă din inertul plictis, dezvăluind, fulgerător, contrariul: Ființa. Nu aş putea gândi, simți și trăi Nimicul dacă nu l-aș raporta la Ființă, diferențiindu-l în același timp de Prezența cu esența căreia se confundă. Ca principiu, Neantul „susține” lumea gândită a celui ce l-a izolat artificial. Înțeles ca *principiu* a ceea ce *nu* este, Neantul învăluie în umbra-i întunecată orice existent, dovedindu-se a fi mai curând principiul celor ce *sunt*. Cu alte cuvinte, Neantul subîntinde Ființa – al cărei chip complementar este; și de care nu poate fi izolat.

b) NEANTUL FIINȚEI SAU FINITUL. FINITUL INFINIT

16. Neantul mărginește Ființa: finitul

Dar Neantul ancorat de Ființa care îl conține și respinge deopotrivă îmi atrage atenția asupra unui înțeles nou, și, poate, mai adânc al principiului originar. Spuneam că Prezența pe care o gândesc este deplină, absolută, nesfârșită; că oriunde mi-aș întoarce privirea în orizontu-i pur nu voi zări decât

¹⁸ În singura conferință încheiată Neantului (*Ce este metafizica?* – V. Klostermann, Frankfurt A.M., 1975), intrarea în prezență (*an-wesen*) este legată fundamental de retragerea din prezență (*ab-wesen*). Problema nimicului este introdusă însă printr-un artificiu retoric (știința cercetează ceea-ce-ființează: pe *Seiendes* și „altceva nimic”: *und weiter nichts*); acest *altceva nimic* se raportează, pe de o parte, la ceea-ce-ființează, pe de alta delimitează fiindul de alt-ceva opus din temelie lui *Seiendes*, la fel de „absolut” ca nimicul: ființa (*das Sein*). Artificiul retoric a propus tema discuției (nimicul) și a diferențiat dintru început nimicul de ceea-ce-ființează („Nimicul este negarea totalității celei-ce-ființează”: *das Nichts ist die Verneinung der Allheit des Seienden*), legându-l în același timp de două stări afective – plictisul (*Langeweile*) și teama (*Angst*). Cele două stări afective pot fi, într-adevăr, generate de ideea neantului, dar numai dacă nimicul metafizic este trăit intens, cu întreaga ființă sufletească, inclusiv cu dimensiunea afectivă.

lumina aceluiși Tot ireductibil ce a dizolvat lucrurile de odinioară. Oriunde și oricât aş înainta în profunzimea acestui abis, mă voi afla mereu în vastitatea nucleară a esenței unice, desprins de orice hotar, constatând că sunt în cuprinsul aceleiași Ființe, că sunt însuși cuprinsul de pretutindeni și dintotdeauna. Nu mă pot ancora de vreun loc anume atunci când „locuiesc” pretutindeni. Nici nu pot distinge vreun moment atunci când, desprins de curgerea temporală, mă regăsesc în genunea aceleiași prezențe. Limita nu are sens aici. Dacă în câmpul conștiinței comune distingeam un lucru de altul în clipa în care mă distingeam pe mine de obiectele lumii, în momentul de față al deschiderii ontonomie mă află în puterea aceluiși cuprins, fără de limită: *in-finit*.

Și totuși, din adâncul Ființei care este pretutindeni și dintotdeauna, „transparent” Neantul-i consubstanțial, semnalând că Ființa care *este nu (mai) este*; că „sfârșește” în mod ineluctabil; că ea însăși, absolută și nemărginită e tocmai acest sfârșit al ei: *ne-ființa*. Cu alte cuvinte, de vreme ce Ființa se confundă cu Neantul înseamnă că e *finită*.

Încetează, totuși, Ființa să (mai) fie? Sfârșește ea, într-adevăr? Situația e mai complexă decât m-aș fi așteptat. Ființa *este*; nemărginită și absolută, ea se îngemănează cu Neantul care-i semnalează finitudinea; dar este și *continuă să fie*. Finitul e doar hiatul care o desparte parcă de sine, punându-i în lumină tocmai ne-mărginimea. De altfel, fără vidul limitativ care să-i releve ființa concomitentă, Ființa nu ar fi putut *ființa*: nu ar fi putut *ne-sfârși*. Neantul se confundă, deci, cu limita a ceea ce este lipsit de margini. Nu desființează domeniul Ființei, ci îl limitează doar, păstrându-i întreaga visticie și suspendând-o, în aceeași clipă.

17. Finitul subîntinde și atestă Ființa: *in-finitul*

Căci finitul este expresia concisă a mărginirii: a limitei pe care Ființa o conține și de care se desparte în aceeași clipă. Desigur, Prezența *este* spre deosebire de absență: de ceea ce *nu este*. Iar absența Prezenței mărginește: o mărginește. Mărginind-o, îi surprinde prezența pură și-i dezvăluie „figura” – Ființa. *Omnis determinatio est negatio* (Spinoza). Nu aş putea remarca Ființa ca atare dacă ea însăși nu s-ar determina, prin hotarul ce o relevă. Cu mențiunea că acest hotar aparține Ființei care, deși fără de sfârșit, este finită.

Hotarul reprezintă deci *absența: golul* ce amputează și suspendă tărâmul absolut, pentru a-l restitui imediat – și restituindu-l, pentru a-l afirma. Dacă nu ar fi limitată, Ființa nu și-ar putea evidenția prezența – frântă doar spre a fi afirmată ca atare. Finitul nu are, cu alte cuvinte, alt sens decât acela de a pune în lumină *in-finitul* a ceea ce pare – și este – finit¹⁹.

¹⁹ Cele două contrarii au fost gândite în profunda lor unitate de Pythagora și discipolii săi; *numărul*, ca temei fundamental al celor ce sunt, capabil de a se ridica